



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

زمان چاپ: ۱۴۰۱/۱۰/۱۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

## مدیریت کارورزی در نظام تربیت معلم در بستر فضای مجازی (مقاله مروری)

مدینه صفری

دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

[madinehsafari57@gmail.com](mailto:madinehsafari57@gmail.com)

### چکیده

در جامعه امروز مرتبط نبودن آموزش‌های تئوریک دانشگاه‌ها با نیازهای واقعی بازار کار باعث شده تا فارغ‌التحصیلان دانشگاهی مطالبی را فرا بگیرند که عموماً مورد تقاضای بازار کار کشور نیست. همچنین، به دلیل پایین بودن میزان مهارت و تخصص نیروی کار، تقاضاهای شغلی بسیاری از کارجویان دارای مدارک دانشگاهی بی پاسخ می‌ماند. به منظور تلاش برای رفع این مهم، امروزه کارورزی به عامل مهمی برای نزدیک شدن دانشجویان، شرکت‌ها و دانشگاه‌ها به یکدیگر تبدیل شده و دانشجویان در زمان تکمیل تحصیلاتشان اکثراً ترجیح می‌دهند که در این دوره‌ها شرکت کنند. علاوه بر این گسترش روزافزون کارورزی به شیوه مجازی نیز در دنیای امروز غیرقابل انکار است. اینکه اجرای این دوره‌ها به صورت مجازی تا چه میزان می‌تواند مفید واقع شود، نیاز به تامل بیشتر و مقایسه‌ی دقیق‌تر آن با کارورزی به شیوه‌ی سنتی (حضور) دارد.

**کلیدواژه‌ها:** کارورزی، مجازی، سنتی، دانشگاه، دانشجویان



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

## مقدمه

با نگاهی گذرا به سیر تحولات چشمگیر جوامع معاصر درمی‌یابیم، نقش نظام‌های تعلیم و تربیت در توسعه همه‌جانبه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی کشورها بارزتر از دیگر نظام‌هاست و شایستگی هر نظام آموزشی به اندازه شایستگی معلمان آن نظام، و کیفیت نظام آموزشی به کیفیت معلمان آن جامعه وابسته است (۱)

گزینه‌های دورکاری و کار از راه دور در بسیاری از کشورها به طور گسترده‌تری پذیرفته و انجام می‌شود. تحقیقات متعدد، محبوبیت روزافزون کارورزی به شکل مجازی در ۱۰ سال گذشته را نشان می‌دهند. علاوه بر این کارورزی‌های مجازی را به خصوص برای مشاغل کوچک که تخصص خاصی در منطقه خود ندارند یا از امکانات اداری برای اسکان کارورزان برخوردار نیستند، می‌توان گزینه‌ی امیدوارکننده‌ای دانست و با توجه به مشکلی که اغلب دانش‌آموختگان در زمینه‌ی پرورش هویت حرفه‌ای دارند، می‌تواند به عنوان روش کمکی، پاسخگو باشد.

جامعه امروز قدرت نهفته در متخصصان را مشروع می‌داند، با این حال نمی‌توان از مشکل جدی دانشجویان در کسب این مهارت و قدرت چشم پوشی کرد (۲). انجمن مشاوره آمریکا (American Counseling Association) در گزارش کمیته ۲۰۲۰ به عنوان راهکار برای رفع این مشکل، کسب هویت حرفه‌ای را وظیفه‌ی سازمان‌های مختلف می‌داند و صراحتاً اعلام کرده که تمامی سازمان‌ها باید درگیر آن شوند. متأسفانه به شدت در بعضی از کشورها کم کاری در این مهم مشاهده می‌شود.

ابعاد این هویت (هویت حرفه‌ای که انجمن مشاوره آمریکا نیز به آن اشاره کرده بود) شامل بعد درون فردی و برون فردی می‌باشد (۳). در بعد درون فردی، متخصصان به خود برچسب عضویت در آن حرفه را می‌زنند و با کار بر کسب مهارت‌ها، ارزش‌ها، نگرش‌ها، اخلاق، حالت‌ها، افکار و الگوهای حل مسئله حرفه‌ای، تلاش می‌کنند هویت فردی خود را با هویت حرفه‌ای یکپارچه کنند. (۴ و ۵). در بعد بین فردی متخصصان تازه کار در مورد یکپارچگی حرفه‌ای و شخصی خود، از بازخوردهای استادان ناظر خود بهره مند می‌شوند (۶).



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

بی شک برای تقویت هرچه بهتر مهارت حرفه‌ای، وجود ابزارها و نرم افزارهای آنلاینی که قابلیت پشتیبانی و بینارهای آنلاین و برنامه‌های کاربردی از دور را داشته باشند، الزامی است. هر میزان که سازمان‌ها تلاش کنند و افراد نیز مستعد باشند، باز هم نمی‌توان بدون داشتن ابزار ضروری به هدف دست یافت. اما اینکه آیا این ابزارها به میزان کافی در کشورمان دارای کیفیت بالا هستند یا خیر، سوال مهمی است که پاسخ دادن به آن را به عهده‌ی افرادی که درگیر بهبود مهارت‌هایشان هستند می‌گذاریم و از آنها نظر سنجی می‌کنیم.

## روش انجام کار:

نویسنده با بررسی مقالات معتبر و ذکر شده در قسمت "منابع" بر آن است به نتیجه‌ای منطقی دست یابد و همچنین با بررسی اطلاعات و نتایج آنها، ضمن ارائه‌شان بصورت سازمان یافته و هدفمند به جمع بندی منطقی و قابل توجه بررسی .  
به منظور داشتن دسترسی کافی به مقالات مورد نیاز و معتبر، از کلیدواژه‌های مذکور استفاده شده و تمامی مقالات تا آبان ۱۴۰۱ (ماه اکتبر) مورد بررسی قرار گرفتند. لازم به ذکر است مرورگرهای مورد استفاده، شامل Google Chrome، Firefox، SRWare، Iron و Avant Browser می‌شوند.

## تاریخچه کارورزی در نظام تربیت معلم ایران:

تاریخ کارورزی با تاریخ یادگیری تجربی و آموزش و پرورش تجربی و مشارکتی گره خورده است و به اوایل ۱۹۰۰ میلادی بر می‌گردد که در آمریکا شروع شد (۷) و شامل تجربیات آموزشی مبتنی بر کار می‌گردید؛ برنامه‌هایی مانند از مدرسه تا کار، در جستجوی کار، آکادمی مشاغل و سایر برنامه‌های یادگیری ضمن خدمت. (۸) در اروپا نیز کارآموزی داوطلبانه برای جوانان در اوایل قرن نوزدهم آغاز گردید و از عناصر اصلی سیستم‌های آموزش در اروپا گردید. (۹)



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

اسناد سوابق این برنامه در ایران نشان می‌دهد که گسترش مدارس خصوصی و دولتی بین سال‌های ۱۲۲۸ تا ۱۳۸۳ شمسی، و مسائلی چون تربیت معلمان برای مقاطع تحصیلی گوناگون و ایجاد و گسترش کلاس‌های بازآموزی برای آنان توجه برنامه‌ریزان آموزش کشور را برانگیخته است و در این مورد اقدام‌های متعددی صورت داده اند از جمله: (۸)

ا. تعیین درس با عنوان ((اصول تعلیم)) در برنامه دارالفنون، به سال ۱۲۹۰ شمسی، و تشکیل کلاس‌هایی خاص در زمینه-ی تربیت معلم اطفال. گزارش مدیر کل وزارت معارف و فواید عامه در سال ۱۲۹۰ شمسی حاکی از توجه مسئولان وقت به تربیت معلمان متخصص و آگاه به اول تعلیم و تربیت متعهد است. ((تربیت اطفال مبتدی از اعمال مشکلی است که باید به عهده اشخاص متخصص تفویز شود و مسلماً اگر شخصی از اصول تعلیم و تربیت بهره مند نشده باشد نمی‌تواند علم خود را به اطفال بیشتری بیاموزد هر قدر هم که در آن علم به خصوص، متبحر باشد)).

ب. انتشار مجله‌ی اصول تعلیمات و کتابی با عنوان اصول تعلیم و تربیت عملی در سال ۱۲۹۸ شمسی.

ت. تأسیس دارالمعلمین مرکزی (دارالمعلمین و دارالمعلمات) در سال ۱۲۹۸ شمسی بر اساس نظام نامه اساسی دارالمعلمین مرکزی در ماده پنجم این نظام نامه نکات مهمی درباره‌ی تدریس عملی آمده است؛ از جمله: در دارالمعلمین ابتدایی که مدت آن ۱ ساله است سال آخر به تعلیم و تدریس زیر نظر معلم اختصاص می‌یابد. متعلم می‌تواند در دارالمعلمین یا در مدارس تمرین عملی و تدریس با حضور استاد بپردازد.

ث. تأسیس مدارس ضمیمه. بر اساس تبصره یک ماده پنج قانون تربیت معلم مصوب ۱۳۱۲، هر یک از دانشسراها یک دبستان یا یک دبیرستان ضمیمه خواهند داشت که شاگردان سال دوم در آنجا تمرین و ممارست کنند. این مصوبه حاکی از توجه مسئولان به وجود فضایی مناسب برای عمل کردن مباحث نظری است. این امر بهترین سیاست برای آشنا کردن دانشجو معلمان با محیط واقعی کلاس و درس و مدرسه است.

ج. اختصاص دادن عصرهای دوشنبه برای بازدید از موسسات صنعتی، فلاحتی و موزه‌ها و ... با حضور استادان و برنامه‌های دانشسرای مقدماتی.

ح. اختصاص دادن هفته‌ای پنج ساعت از دروس دانشسرای مقدماتی برای مطالعه شخصی و حضور دانشجویان در مدارس ضمیمه و کارورزی و تمرین معلمی.



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

خ. اختصاص دادن پنج ساعت از ۱۱ ساعت درس هفتگی سال دوم دانشسراهای مقدماتی پسران و دختران در سال ۱۳۲۱-۱۳۲۰ برای درسی با عنوان ((تمرین آموزشی)).

د. اختصاص دادن ساعاتی از هفته برای درسی با نام (تدریس عملی) در دانشسرای مقدماتی در سال تحصیلی ۱۳۴۹-۱۳۴۸. این درس، از مجموع ۴۰ ساعت درس هفتگی، برای دانشجویان سال اول ۲ ساعت و برای سال دومی ها ۶ ساعت در نظر گرفته شد. اختصاص ۸ ساعت از ۴۰ ساعت برنامه هفتگی، به تدریس عملی حاکی از اهمیتی است که به این درس داده شده است.

ذ. اختصاص ساعاتی از دروس دانشسرای تربیت بدنی، دانشسرای کشاورزی، تربیت معلم دو ساله روستایی، دانشسرای عشایری، مرکز تربیت معلم یک ساله، مرکز تربیت مربی کودک یک ساله، مرکز تربیت معلم حرفه‌ای دختران، مرکز معلم روستایی (دزفول)، مرکز تربیت معلم دینی، دانشسراهای راهنمایی، مرکز تربیت معلم استثنایی، دانشسرای هنر، انستیتو مربیان هنری، مرکز تربیت معلم ((معلولان)) لرستان، دانشسرای عالی تهران، دانشگاه تربیت معلم تهران، سنندج، زاهدان، یزد و سبزوار و تبریز به تدریس عملی یا کارورزی در مدارس تا سال تحصیلی ۱۳۵۶-۱۳۵۵.

ر. اختصاص ۴ ساعت از برنامه تربیت معلم دو ساله (کاردانی) به تمرین معلمی (کارورزی) از سال‌های ۱۳۶۵ تا ۱۳۸۳ و ۶ ساعت از برنامه‌های دانشسرای چهار ساله به درس کارورزی.

ز. اختصاص ۴ واحد با عنوان تمرین معلمی ۱ و ۲ (کارورزی) در همه رشته‌های مراکز تربیت معلم و تربیت دبیری در دوره-های کاردانی و کارشناسی.

## برنامه کارورزی در تربیت معلم در حال حاضر (۱۳۹۲ تا کنون)

در ایران با احیای تربیت معلم پس از تأسیس دانشگاه فرهنگیان در سال ۱۳۱۲، برنامه کارورزی با بازنگری اساسی همراه شد. سیاستگذاران و برنامه‌ریزان این دانشگاه، ((تربیت معلم فکور)) را، سرلوحه برنامه‌های خود به ویژه کارورزی قرار دادند. کارورزی فکورانه یا تأملی در پی تسلط محدود از تکنیکهای خاص از طریق تمرین و تکرار یا تقلید و شبیه شدن دانشجو - معلمان، به



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

تعدادی محدود از تکنیکهای خاص از طریق تمرین و تکرار یا تقلید و شبیه شدن دانشجو - معلمان به معلمان با تجربه نیست، بلکه در پی آن است که دانشجو - معلمان ضمن گردآوری تجارب خود به تامل و تفکر بپردازند و با آگاهی انتقادی نسبت به این تجارب، به آفرینش الگوهای ذهنی و طرحواره هایی بپردازند که به آنان در اتخاذ تصمیمات اثربخش و ارزیابی نتایج حاصل از تصمیمات کمک کند. (۱۰)

دانشجویان دانشگاه فرهنگیان در طول دوره تحصیل خود (چهارسال) در این دانشگاه، ۸ واحد کارورزی دارند. کارورزی این دانشگاه از لحاظ ساختاری و محتوایی برای همه رشته ها یکسان است. آنها در چهارترم پایانی خود هفته‌ای یک روز (نه روزهای متوالی) و در مجموع کل سال‌های تحصیل، ۵۸ روز به مدرسه می‌روند.

## ویژگی‌های کارورزی در نظام تربیت معلم در بستر فضای مجازی

❖ مانند کارورزان سنتی، کار با کارورزان مجازی می‌تواند برای مراکز فرصت و راهنمایی‌ای باشد، همچنین برخی از افراد که از تجربه‌ی منحصر به فردشان در زمان آشنایی با مدیران، مشاوران و همسالان خود صحبت می‌کنند. در نتیجه یک فرایند یادگیری متقابل بین کارورزان و افرادی که با آنها کار می‌کنند ایجاد می‌شود.

❖ این نکته که هنگامی که فرآیند یادگیری و راهنمایی با دقت مدیریت می‌شود، این تجربه یادگیری می‌تواند برای کارورزان و کارکنان، یک تجربه انگیزشی و مفید متقابل باشد، غیرقابل انکار است و به ما نیز حین انجام مصاحبه با افراد ثابت شد.

❖ افراد به غیرقابل انکار بودن این نکته که کارورزی به دانشجویان کمک می‌کند تا مهارت‌های حرفه‌ای خود را تقویت کنند اشاده می‌کنند و معتقدند کارورزی به دانشجویان کمک می‌کند تا در زمینه‌های مختلف گزینه‌های شغلی را کشف کرده و شبکه‌های حرفه‌ای خود را گسترش دهند و حتی می‌تواند منجر به فرصت‌های شغلی شود. طبق گفته‌ی آنان، در مسیر رسیدن به این مهم، کارورزان مجازی یاد می‌گیرند که از بسترهایی مانند Zoom، Microsoft Teams، Slack و ... در یک محیط حرفه ای استفاده کنند.



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

- ❖ مراکز نوپا اکثراً در دسترسی به استعدادها و رفع نقص مهارت‌ها و کمبود دانش مربوط به آن حرفه‌ی خاص با مشکل روبرو هستند. کارورزان مجازی می‌توانند در این حیطة‌ی به خصوص به آنها کمک کنند (۱۱)، به عنوان مثال، برخی از کارورزان به مراکز در توسعه مجدد و ایجاد مطالب مختلف آنلاین یا آفلاین کمک می‌کنند (که نمونه‌های مفید نمونه کارها را برای برنامه‌های شغلی کارآموزان بعدی نیز ایجاد می‌کند). علاوه بر این، بسیاری از کارورزان رفتارهای عملکردی متنی را انجام می‌دهند - آنها مایلند ساعت‌های اضافی داوطلب شوند، به دیگران کمک کنند، اطلاعات و منابع را با کارفرمای خود به اشتراک بگذارند (۱۱). این یک منبع ارزشمند برای بسیاری از مشاغل است. در بین افرادی که با آنها مصاحبه کردیم بعضی از آنها شدیداً فعال بودند و به عملی شدن این مهم کمک می‌کردند.
- ❖ اکثر کارورزان ابراز خوشحالی می‌کنند که می‌توانند بدون خارج شدن از روستا (محل زندگی‌شان) و پرداخت هزینه‌های سنگین برای رفت و آمد، دوران کارورزی‌شان را در مراکز بزرگ بگذرانند و مدیریت زمانی بهتری باتوجه به حذف زمان جابجایی و مسافت بالا داشته باشند.
- ❖ محیط مجازی با محیط غیرمجازی بسیار متفاوت است. بنابراین، فرد باید به طور دیجیتالی بر هنر مکالمه و مذاکره مسلط شود.
- به طور مثال استفاده مکرر از ایمیل حین انجام این دوره به فرد کمک می‌کند یاد بگیرد که چگونه منظور خود را در قالب کلمات بیان کند؟، چگونه درخواست‌ها را محکم و مودبانه پیگیری کند؟ و وقتی عصبانی است چگونه می‌تواند یک پاسخ حرفه‌ای بنویسد؟
- ویدئو کنفرانس نیز در زمینه‌ی چگونگی حفظ تمرکز در زمان صحبت کردن سایر افراد، چگونگی بیان نگرانی‌ها و پیشنهادات، و چگونگی ظاهرشدن در ویدئو حرفه‌ای، می‌تواند موثر باشد.
- ❖ گسترش ارتباطات در سطح جهانی: اگر فرد بخواهد مراکز بین‌المللی را کاوش کند، کارورزی مجازی می‌تواند یک گزینه عالی باشد و باعث از بین رفتن نگرانی‌های معمول مانند رفت و آمد و محدود شدن انتخاب‌ها به دلیل موقعیت مکانی، شود.



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

درواقع کارورزی در بستر فضای مجازی زمینه‌ی برقراری ارتباط با افرادی که پیشینه و فرهنگ مختلف دارند را فراهم می‌کند. تمامی این افراد ممکن است در آینده عاملی برای کمک و ترقی فرد شوند.

❖ اینکه فرد بخواهد در رشته‌ی تحصیلی خود شغلی را به صورت دورکاری در آینده انتخاب کند یا انرژی خود را صرف کار در محل کار به شکل حضوری کند، در حین گذراندن دوره‌ی کارورزی قابل تشخیص است.

❖ مدت زمان گذراندن دوره‌ی کارورزی به عنوان تجربه‌ی شغلی برای فرد در نظر گرفته خواهد شد. می‌دانیم که برای پیدا کردن شغل مناسب، نیاز به داشتن سابقه‌ی کاری است. دوران کارورزی به فرد این شانس را می‌دهد که بتواند سابقه‌ی کاری مناسب و معتبری کسب کند.

تمامی این موارد منجر می‌شود که پس از اولین تجربه کارورزی موفق، اکثر کارورزان مجازی آماده انجام کارورزی مجازی دیگر یا مشاغل مجازی به شکل کار از راه دور هستند (۱۱).

## موانع کارورزی در بستر فضای مجازی:

- سرعت اینترنت: پایین بودن سرعت اینترنت، گاهی وقفه‌هایی ایجاد می‌کند که در جلسات مصاحبه نیز اکثر افراد به آنها اشاره کردند.
  - فقدان نشانه‌های صوتی و تصویری: در ابتدا مشکلات بسیار زیادی از جانب کارورزان و کارفرمایان وجود داشت. بعضی از افراد احساس راحتی بالایی با ارتباط‌های تصویری و صوتی نداشتند. اما طبق نظر افراد به مرور احساس راحتی بیشتری بوجود آمد.
  - سختی تایپ کردن: افراد به طور معمول عادت کرده‌اند که در مورد مشکلات خود صحبت کنند و نوشتن برای برخی از آنان سخت است و این مسئله محدودیت ایجاد می‌کند.
- این موضوع منجر می‌شد که افراد در دوره‌های کارورزی مجازی به شکل کاذب غیرفعال بنظر برسند.





## ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

- ابهام در گفت و شنود: در گفتگوی چهره به چهره افراد از حرکات لب و صدا به پایان کلام پی می‌برند. در فضای مجازی، به ویژه در ابتدای کار، گاهی کارفرما و کارورز مطلبی را می‌نوشتند و ارسال می‌کردند که به هم مربوط نبود. این مسئله در گفت و شنود ابهام می‌کرد. گاهی ارسال پاسخ یک پیام پس از دو سه پیام رد و بدل شده و با انتخاب پیام مذکور، پاسخ داده می‌شود. "تا طرف مقابل جواب رو بنویسه، مسئله جدیدتری مطرح میشه."

### نتیجه گیری:

در مراحل آموزش معلمی، کارورزی یکی از مهم ترین مراحل است که دانشجو از مرحله نظری وارد مرحله عملی شده و خود را در نقش یک معلم آینده احساس می‌کند (۱۲). کارورزی به مجموعه فعالیت‌هایی گفته می‌شود که دانشجو معلمان را آماده می‌کند تا با دانشی که کسب کرده اند، فعالیت‌های علمی و کاربردی معلمی را به مرحله اجرا درآورند (۱۲).

گودلد در مقاله‌ی خود از اهمیت اقدامات لازم برای آماده سازی معلمان سخن به میان می‌آورد و معتقد است که معلمان را باید برای حرفه‌ای شدن آماده کرد. از نظر وی برنامه درسی تربیت معلمان باید آموزش علوم مختلف را شامل شود و به صورت عملی در کلاس واقعی انجام شود و تنها بصورت تئوری و آکادمیک توسط اساتید تدریس نشود (۱۳). ترابی نیز کارورزی را از عوامل مهم در به حرکت درآوردن دانشجویان برای آماده شدن در شغل موردنظر می‌داند. از نگاه او در حقیقت این فعالیت باعث تقویت علم دانشجویان می‌شود و در این راستا آمادگی لازم برای وارد شدن به بازار کار و پذیرفتن مسئولیت می‌شود (۱۴)

امروزه به منظور انجام دوره‌های کارورزی از روش برگزاری دوره‌ها به صورت مجازی نیز استفاده می‌شود. که دارای مزایا و معایب ویژه‌ی خود است. نکته‌ی جالب توجه آن است که لاهی (۱۵) در پایان نامه دکتری خود رابطه کاری استادناظر را در شرایط سنتی و شرایط یادگیری از راه دور مقایسه کرد و به تفاوت معناداری بین این دو حالت دست نیافت. . همچنین پری (۱۶) در تحقیق پدیدار شناختی خود به این نتیجه می‌رسد که هم دانشجویان و هم استادان ناظر شواهدی پدیدارشناختی گزارش کرده‌اند که نشان می‌دهد هویت حرفه‌ای از طریق تعاملات و تجارب گروهی کلاس‌های اینترنتی، قابل دستیابی است.



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر



حال این سوال بوجود می‌آید که این تناقض در یافته‌های تحقیقات مختلف به چه دلیل می‌تواند باشد؟ به نظر می‌رسد دلیل یافته‌های متفاوت و مغایر بین تحقیقات این است که در تحقیقات قدیمی، تکنولوژی‌ها قدرت فعلی را نداشتند. البته می‌توان فرض کرد مقاومت در برابر پذیرش شیوه‌های نوین نیز، به نظرات نه‌چندان مثبت تحقیقات پیشین منجر شده است. مجموعاً می‌توان به این نتیجه رسید که مزایای برگزاری این دوره‌ها به شیوه‌ی مذکور در مقایسه با معایب آن‌ها چشمگیرتر است.

## منابع:

- (۱) Flanagan, R. S. & Flanagan, J. S. (2007). *Becoming an ethical helping professional*. New Jersey: Wiley.
- (۲) Gibson, D. M., Dollarhide, C. T., & Moss, J. M. (2010). Professional identity development: A grounded theory of transformational tasks of new counselors. *Counselor Education and Supervision*, 50(1), 21- 38 .
- (۳) Auxier, C. R., Hughes, F. R., & Kline, W. B. (2003). Identity development in counselors-in-training. *Counselor Education and Supervision*, 43(1), 25-39.
- (۴) Nugent, F. A., & Jones, K. D. (2009). *Introduction to the counseling profession*. (5th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- (۵) Dollarhide, C. T., Gibson, D. M., & Moss, J. M. (2013). Professional identity development of counselor education doctoral students. *Counselor Education and Supervision*, 52(2), 137-150
- (۶) تسلیمی مهناز، مظفری زهرا، ۱۴۰۱. تاثیر کارورزی حرفه‌ای در توسعه حرفه‌ای معلمان. نشریه مطالعات آموزشی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی ارتش. سال دهم، شماره اول



# ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

(۷) میرحیدری اشرف، محمدی ونیدیسی زهره، ایزدیان فاطمه، ۱۳۹۵. کارورزی، از دیروز تا امروز. سومین کنفرانس بین المللی پژوهش در علوم و تکنولوژی.

(۸) تلخابی، محمود و فقیری، محمد، ۱۳۹۳. تحلیل گفتمان کارورزی، آموزشنامه، سال اول، شماره ۵، زمستان

(۹) احمدی غلامعلی، ملکی صغری، مهرمحمدی محمود، امام جمعه محمدرضا، ۱۳۹۸. سیر تحول برنامه کارورزی نظام تربیت معلم ایران. فصلنامه تعلیم و تربیت. شماره ۱۳۸.

(۱۰) Zeichner, K. M. , & Liston, D. P. (1996). Reflective teaching: An introduction. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.

(۱۱) Jeske, D., & Axtell, C.M. (2018a). Virtuality in e-internships: A descriptive account. In A. Lazazzara, R. C. D. Nacamulli, C. Rossignoli, & S. Za (Eds.), Organizing in the digital economy. At the interface between social media, human behavior and inclusion. Springer: Lecture Notes in Information Systems and Organisation (LNISO).

(۱۲) قربانی محمدرضا، غلامی اعظم، اندیشمند نیکو، ۱۳۹۷. شناسایی آسیب ها و کارکردهای برنامه درسی کارورزی از دیدگاه دانشجومعلمان دانشگاه فرهنگیان: یک مطالعه موردی در گروه های علوم پایه

(۱۳) Good lad, J. (1992). Organization of the Curriculum: Handbook of Research on Curriculum. New York .NY: Macmillan.

(۱۴) ترابی، مهدی. کارورزی در خدمت آمادگی شغلی دانشجویان، سایت ویستا مرجع، پنجشنبه ۱۳ آذر ۱۳۹۳، به آدرس

<http://vista.ir/articl>

(۱۵) Lahey, S. (2008). A quantitative examination of distance and traditional counselor education supervision modalities. ProQuest

(۱۶) Perry, C. W. (2012). Constructing professional identity in an online graduate clinical training program: Possibilities for online supervision. Journal of systemic Therapies, 31(3), 53.